

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta (HE 37/2023 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan verojaostossa.

Asiantuntijat

Verojaosto on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Pia Kivimies, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Veli Auvinen, valtiovarainministeriö
- johtaja Jari Keinänen, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtava veroasiantuntija Piia Lax, Verohallinto
- tutkimusprofessori Pia Mäkelä, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- johtava asiantuntija Toni Jääskeläinen, Kaupan liitto ry
- varatoimitusjohtaja Veli-Matti Aittoniemi, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
- toimitusjohtaja Tuula Loikkanen, Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto ry
- puheenjohtaja Kari Kilpinen, Suomen Alkoholijuomakauppayhdistys ry
- toimitusjohtaja (Winestate) Tuomas Meriluoto, Suomen Alkoholijuomakauppayhdistys ry

Verojaosto on saanut kirjallisen lausunnon:

- Tulli
- Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)
- A-klinikkasäätiö sr
- Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry
- Päivittäistavarakauppa ry
- SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2023 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annettua lakia. Esityksen mukaan viinin, muiden käymisteitse valmistettujen juomien, välituotteiden ja etyylialkoholijuomaryhmän valmisteveroa korotettaisiin ja oluen valmisteveroa alennettaisiin.

Viinin ja muiden käymisteitse valmistettujen juomien veronkorotus olisi noin 8,3 prosenttia. Enintään 5,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien viinien ja muiden käymisteitse valmistettujen juomien veroa ei korotettaisi. Välituotteiden veronkorotus olisi keskimäärin noin 12,7 prosenttia ja etyylialkoholijuomaryhmän veronkorotus noin 8,8 prosenttia. Enintään 2,8 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien etyylialkoholipohjaisten juomien veroa ei korotettaisi. Oluen veroa alennettaisiin noin 4,9 prosentilla. Enintään 3,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävän oluen veroa ei ehdoteta alennettavaksi, sillä vähäalkoholisimpien oluiden vero on jo nykyisellään matalampi kuin alkoholittomista juomista kannettava virvoitusjuomavero. Keskimäärin alkoholijuomien valmisteverotus kiristyisi noin kahdella prosentilla.

Veromuutosten seurauksena alkoholijuomien hintojen arvioidaan nousevan kokonaisuudessaan keskimäärin noin prosentin. Oluiden hinnat laskisivat arviolta keskimäärin 1,5 prosenttia, ja viinien hinnat nousisivat arviolta 2,4 prosenttia. Etyylialkoholijuomaryhmän tuotteiden ja välituotteiden hinnat nousisivat arviolta 3,8 prosenttia.

Ehdotetut veromuutokset kasvattaisivat alkoholiveron tuottoa vuositasolla noin 15 miljoonaa euroa.

Esitys liittyy valtion vuoden 2024 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Valiokunta puoltaa esityksen hyväksymistä muuttamattomana. Hallituksen esityksestä ilmenevien seikkojen ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää ehdotettuja muutoksi tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina.

Esityksen tavoitteena on toteuttaa alkoholiveroa koskevat pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman verokirjaukset, joiden mukaan väkevien alkoholijuomien ja viinien verotusta kiristetään ja oluen verotusta kevennetään. Hallitusohjelman mukaan väkevien alkoholijuomien ja viinien veron korotuksella lisätään verotuottoa 40 miljoonalla eurolla ja oluen veron alennuksella vähennetään verotuottoa 25 miljoonalla eurolla. Poliittisen linjauksen perusteella veronkorotus jakautuisi siten, että viinin osuus olisi 10 miljoonaa euroa ja etyylialkoholijuomaryhmän osuus 30 miljoonaa euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2023 vp

Keskimäärin alkoholijuomien valmisteverotus kiristyisi noin kahdella prosentilla. Hallituksen esityksessä on arvioitu, että veromuutosten seurauksena alkoholijuomien hinnat nousisivat kokonaisuudessaan keskimäärin noin prosentin.

Esityksen vaikutuksista

Ehdotettujen muutosten seurauksena valtion alkoholiverokertymän arvioidaan kasvavan vuositasolla noin 15 miljoonaa euroa verrattuna tilanteeseen, jossa verotasoihin ei tehtäisi muutoksia. Oluen alkoholiveron alennus pienentäisi verotuottoa noin 25 miljoonalla eurolla, ja viinin, muiden käymisteitse valmistettujen juomien, välituotteiden sekä etyylialkoholijuomaryhmän alkoholiveron korotus kasvattaisi verotuottoa noin 40 miljoonalla eurolla. Suhteessa alkoholiveron vuodelle 2024 ennustettuun lähes 1,5 miljardin euron kertymään veromuutokset lisääisivät verotuottoja noin prosentin.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa tuotiin esille alkoholinkulutuksen pienenemisen mahdolliset vaikutukset arvioituihin verotuottoihin. Saadun selvityksen mukaan hallituksen esityksessä verotusmuutokset on mitoitettu niin, että tavoitellut verotuottovaikutukset saavutetaan verrattuna tilanteeseen, ettei muutoksia tehtäisi sisältäen ennusteen alkoholiveropohjan pienenemisestä myös tässä tapauksessa.

Hallituksen esityksessä on arvioitu, että alkoholiveron korotuksista seuraavan alkoholijuomien hintojen nousu vähentäisi alkoholin tilastoitua kulutusta noin prosentin.

Lisäksi tuodaan esille mahdollisuus, että alkoholin matkustajatuonti ja verkko-ostaminen ulkomailta kasvavat ehdotettujen korotusten seurauksena. Esityksessä todetaan kuitenkin, että oluen veroa alennettaisiin, joten kokonaisvaikutuksia voidaan pitää rajallisina.

Veronkorotusten vaikutusten arviointiin liittyy kuitenkin epävarmuuksia, sillä sekä alkoholin kotimaiseen kulutukseen että matkustajatuontiin ja verkko-ostamiseen ulkomailta vaikuttaa samanaikaisesti monia eri tekijöitä.

Valiokunnan asiantuntijakuulemiset

Kuultavista riippuen ehdotetuista muutoksista esitettiin erisuuntaisia näkemyksiä. Elinkeinoelämä pääosin vastusti viinin, muiden käymisteitse valmistettujen juomien sekä väkevien alkoholiveron korotuksia ja terveysjärjestöt puolestaan kannattivat niitä. Oluen veron alentamista vastustivat puolestaan terveysjärjestöt ja kannattivat panimo- ja kaupanala.

Kuulemisissa tuotiin esille muun muassa verotuksen avulla tapahtuva alkoholijuomien hinnan nosto tehokkaana keinona vähentää alkoholin kulutusta ja alkoholihaittoja väestössä. Lisäksi kuulemisissa kritisoitiin sitä, että veronkorotusten ulkopuolelle jäävät saatavuudeltaan laajimmat ja eniten käytetyimmät alkoholituotteet. Oluen veronalennuksen nähtiin puolestaan tapahtuvan tilanteessa, jossa oluen suhteellinen kilpailuasema tulisi parantumaan monin tavoin myös ilman verojen alentamista.

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2023 vp

Kuulemisissa nostettiin esille Suomen alkoholivero edelleen EU:n kireimpänä ja nähtiin korkeiden hintojen heikentävän myös anniskelun kilpailukykyä Suomessa. Anniskellun alkoholin heikolla kilpailukyvyllä nähtiin myös vaikutus alkoholiveron tuottoon. Tältä osin kuulemisissa tuotiin esille, että anniskelun osuus tilastoidusta alkoholinkulutuksesta Suomessa oli vuonna 2018 13,5 %. Lisäksi kuulemisessa tuotiin esille alkoholin maahantuontiin ja verkko-ostoihin liittyviä näkökohtia.

Kuulemisessa tuotiin esille myös tarve säännöllisiin veronkorotuksiin, joilla alkoholiverotuksen reaalin tasoa ylläpidetään kokonaiskulutusta hillitsevällä tasolla. Kuulemisessa esitettiin myös, että juoman valmistustavalla ei tulisi olla merkitystä, vaan alkoholiveron tulisi määräytyä pelkään alkoholipitoisuuden nojalla.

Lopuksi

Valiokunta toteaa yleisesti alkoholiverotuksen osalta, että alkoholivero on monien muiden valmisteverojen tapaan määräperusteinen vero, eivätkä verotasot tai verotuotto seuraa yleistä hinta- tai tulokehitystä, jollei erillisiä korotuksia tehdä. Alkoholiveropolitiikassa tulee huomioida alkoholipolitiikan puitteet sekä hinnan vaikutus ulkomailta suuntautuvien matkustajatuonnin ja internetkaupan määrään. Mahdollisia toimia alkoholiveron kehittämiseksi on arvioitu esimerkiksi maaliskuussa 2023 julkaistussa valtiovarainministeriön verokartoituksessa (Valtiovarainministeriön julkaisuja 2023:15).

Lisäksi valiokunta toteaa, että alkoholiveron rakenne perustuu alkoholin ja alkoholijuomien valmisteverojen rakenteiden yhdenmukaistamisesta annettuun neuvoston direktiiviin (rakennedirektiivi), minkä lisäksi rakenteeseen liittyy alkoholin ja alkoholijuomien valmisteverojen määrien lähentämisestä annettu neuvoston direktiivi (verotasodirektiivi). Rakennedirektiiviä muutettiin muutama vuosi sitten, ja tuossa yhteydessä Euroopan komissio sitoutui selvittämään myöhemmin mahdollisuutta muuttaa sääntelyä niin, että jäsenvaltiot voisivat halutessaan verottaa kaikkia juomaryhmiä etyylialkoholipitoisuuden perusteella.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 37/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2023 vp

Helsingissä 28.11.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Saara Hyrkkö vihr
jäsen Otto Andersson r
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Ville Valkonen kok
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Timo Vornanen ps
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Hannu Hoskonen kesk
varajäsen Jukka Kopra kok
varajäsen Lauri Lyly sd
varajäsen Jari Ronkainen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tarja Järvinen

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2023 vp
Vastalause 1

Vastalause 1 /sd, vihr, vas

Perustelut

Suomen verojärjestelmän pääperiaate on verotuksen fiskaalisuus: veroja kerätään julkisen vallan toimien rahoittamiseen. Verot tulee kerätä mahdollisimman hyvin yleisesti hyväksytyjen hyvän verojärjestelmän ominaisuuksien mukaisesti, joista keskeisimmät ovat neutraliteetti, oikeudenmukaisuus, ennakoitavuus sekä taloudellinen tehokkuus. Neutraliteettiperiaatteen keskeinen tavoite on mahdollisimman vähän vaikuttaa taloudellisiin päätöksiin verotuksellisista syistä. Tällöin markkinavääristymä olisi mahdollisimman pieni. Lisäksi tietyillä, varsinkin kulutukseen kohdistuvilla veroilla, katsotaan olevan terveyspoliittisia tavoitteita, joiden toteuttaminen on usein kyseisten verojen säätämisen syy.

Terveyspoliittisten vaikutusten arvioinnin tulee olla keskeisessä osassa päihteiden verotusta. Hallituksen esittämä samanaikainen muiden alkoholiverojen nosto ja oluen veron alentaminen kasvattaa markkinavääristymää oluen ja muiden alkoholijuomien välillä ja samalla laskee oluen verotusta kokonaisuudessaan. Kahden alkoholijuomien tuotekategorian sisällä kilpailevan tuotetyypin välisen verotuksen erotuksen syventäminen heikentää kulutusverotuksen neutraliteettia ja ohjailee kuluttajia oluen kulutuksen lisäämiseen muun alkoholin kustannuksella sekä yleisesti kasvattamaan oluen kulutusta.

Alkoholin haitat suomen kansanterveydelle on dokumentoitu laajasti. Alkoholia käytetään laajasti liikaa suomalaisessa yhteiskunnassa terveystaloudellisesti tarkastellen ja alkoholinkäyttöön liittyvät terveydelliset sekä sosiaaliset ongelmat näkyvät niin alkoholin käyttäjien kuin heidän läheistensä elämässä. Alkoholin käyttäminen korreloi sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien kanssa varsinkin pienituloisemman väestön keskuudessa. Terveysongelmat alkoholista kasautuvat suuressa osin miehille. Noin 10 prosenttia väestöstä käyttää puolet alkoholista Suomessa. Alkoholin terveys- ja sosiaalhaitat kasautuvat tälle väestölle. Alkoholin hinta ohjaa sen kulutusmääriä ja oluen verotuksen alentaminen tällöin lisää oluen kulutusta, mikä edelleen kasaa terveyshaittoja varsinkin riskikäyttäjille. Alkoholinkäytön ongelmat liittyvät käyttömääriin, ei käytetyn alkoholin tyyppiin. Terveyspoliittisesti mihinkään alkoholiin kohdistuva veroalennus ei ole perusteltu.

Esityksen mukainen oluen alkoholiveron alentaminen laskee valtion verotuloja vuonna 2024 15 milj. eurolla, mikä sotii räikeästi Suomen taloudelle esitettyä sopeuttamistavoitetta vastaan. Oluen verotuksen alentamisen terveydelliset vaikutukset ovat negatiivisia ja se ruokkii sosiaalisia ongelmia. Oluen veroalennuksesta tulee siten luopua.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena, paitsi liite muutettuna. (Vastalauseen muutosehdotus)

**Valiokunnan mietintö VaVM 12/2023 vp
Vastalause 1**

Laki

alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain (1471/1994) liite, sellaisena kuin se
on laissa 1179/2021, seuraavasti:

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2023 vp
Vastalause 1

VEROTAULUKKO

Etyylialkoholipitoisuus tilavuus- prosentteina	Tuote- ryhmä	Veron määrä
<i>Olut</i>		
— yli 0,5 mutta enintään 3,5	11.	28,35senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 3,5	12.	38,05 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
<i>Viinit ja muut käymisteitse valmistetut alkoholijuomat</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	21.	36 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 2,8 mutta enintään 5,5	22.	198 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 5,5 mutta enintään 8	23.	308 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 8 mutta enintään 15	24.	456 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Viinit</i>		
— yli 15 mutta enintään 18	25.	456 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Välituotteet</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 15	31.	568 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 15 mutta enintään 22	32.	863 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Etyylialkoholi</i>		
tullitariffin nimikkeeseen 2208 kuuluvat tuotteet:		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	41.	30,90 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 2,8	45.	54,80 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
muut	46.	54,80 senttiä senttilitralta etyylialkoholia

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2023 vp
Vastalause 1

Helsingissä 28.11.2023

Pia Viitanen sd
Joona Räsänen sd
Hanna Sarkkinen vas
Saara Hyrkkö vihr
Seppo Eskelinen sd
Aki Lindén sd
Lauri Lyly sd
Suna Kymäläinen sd

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2023 vp
Vastalause 2

Vastalause 2 /kesk

Perustelut

Valtiontalouden alijäämän arvioidaan nousevan vuonna 2024 peräti noin 11,5 mrd. euroon.

Keskustan mielestä on perusteltua, että viinin ja muiden käymisteitse valmistettujen juomien, väliuotteiden sekä etyylialkoholijuomien verotusta korotetaan 40 milj. eurolla osana julkisen talouden vahvistamista.

Sen sijaan olutveron laskemista ei voi pitää perusteltuna. Olutveron laskeminen on hallituspuolueiden kokoomuksen, perussuomalaisten, RKP:n ja Kristillisdemokraattien yhdessä tekemä poliittinen arvovalinta, joka kiihdyttää valtion velkaannuttamista.

Julkista taloutta on välttämätöntä sopeuttaa, mutta olutveroa ei todellakaan ole mikään pakko keventää.

On hyvin vaikea ymmärtää, miten hallitus on ylipäättänsä päätenyt ohjelmassaan johtopäätöksen, että oluen hinta on niin polttava yhteiskunnallinen epäkohta, että veroa on laskettava, kun toisaalta vaikkapa liikuntapalveluiden arvonlisäveroa aiotaan korottaa myöhemmin vaalikaudella.

Hintavaikutukseltaan olutveron lasku on vähäinen. Tavanomaisen keski- tai nelosolut tölkin hintaa alentuisi laskennallisesti pienissä tölkeissä noin 4 senttiä ja isommissa tölkeissä 6 senttiä. Osa hintavaikutuksesta päättynee katteisiin, joten kuluttajahinnoissa muutos voi olla vielä pienempi.

Valtiolle veromenetykset olutveron laskusta on kuitenkin 25 milj. euroa. Tämä vastaa mittaluokaltaan esimerkiksi leikkausta, jonka hallitus on tekemässä vapaaseen sivistystyöhön kansalaisopistoille, opintokeskuksille, kesäyliopistoille, kansanopistoille ja liikunnan koulutuskeskuksille tai puolta siitä määrästä, jolla hallitus myöhemmin aikoo korottaa terveydenhuollon asiakasmaksuja.

Keskusta jättäisi olutveron nykyiselle tasolleen. Tämä vahvistaisi valtiontaloutta 25 milj. euroa hallituksen esitykseen verrattuna.

Eduskunta päättää valtiontaloudesta. Keskusta kannustaa myös hallituspuolueiden kansanedustajia pohtimaan vielä kertaalleen omaatuntoaan ja äänestäjille antamia lupauksia ennen äänestyspäätöksen tekemistä. Kannatatteko todella olutveron laskemista tässä tilanteessa, jossa valtion ja koko julkisen talouden velkaantuminen on kiihtymässä?

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena, paitsi liite muutettuna. (Vastalauseen muutosehdotus)

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2023 vp
Vastalause 2

Laki

alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain (1471/1994) liite, sellaisena kuin se
on laissa 1179/2021, seuraavasti:

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2023 vp
Vastalause 2

VEROTAULUKKO

Etyylialkoholipitoisuus tilavuus- prosentteina	Tuote- ryhmä	Veron määrä
<i>Olut</i>		
— yli 0,5 mutta enintään 3,5	11.	28,35senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 3,5	12.	38,05 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
<i>Viinit ja muut käymisteitse valmistetut alkoholijuomat</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	21.	36 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 2,8 mutta enintään 5,5	22.	198 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 5,5 mutta enintään 8	23.	308 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 8 mutta enintään 15	24.	456 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Viinit</i>		
— yli 15 mutta enintään 18	25.	456 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Välituotteet</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 15	31.	568 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 15 mutta enintään 22	32.	863 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Etyylialkoholi</i>		
tullitariffin nimikkeeseen 2208 kuuluvat tuotteet:		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	41.	30,90 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 2,8	45.	54,80 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
muut	46.	54,80 senttiä senttilitralta etyylialkoholia

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2023 vp
Vastalause 2

Helsingissä 28.11.2023

Markus Lohi kesk
Hannu Hoskonen kesk